

De behandeling van klachten tegen de politie in Engeland en Wales

Fijnaut, C.J.C.F.

Published in:
Delikt en Delinkwent

Publication date:
1992

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Fijnaut, C. J. C. F. (1992). De behandeling van klachten tegen de politie in Engeland en Wales. *Delikt en Delinkwent*, 22(5), 453-462.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

De behandeling van klachten tegen de politie in Engeland en Wales

I Inleiding

De behandeling van klachten tegen de politie is in Engeland en Wales al zo'n 30 jaar een uiterst brisant thema in (de discussie over) het politiebeleid. Dit probleem was bijv. een van de redenen waarom in 1960 weer een *Royal Commission on the Police* werd opgezet. Op basis van haar rapport, dat in 1962 verscheen, werd in de *Police Act* van 1964 voorzien - met het oog op een grotere onafhankelijkheid bij de beoordeling van klachten -, dat voortaan de *Director of Public Prosecutions* (DPP) ook een rol in de procedure zou spelen: wanneer er sprake was van beschuldigingen dat er strafbare feiten zouden zijn gepleegd, zou hij en niet langer de politie zelf, beslissen of er al dan niet vervolging tegen de betrokken politiemensen zou worden ingesteld. Maar omdat hij dus niet werd belast met het toezicht op de wijze waarop klachten in het algemeen werden afgedaan, verstomde de kritiek op de bestaande regeling niet; ze zou onvoldoende een onpartijdige reactie op klachten garanderen.

Onder druk van deze aanhoudende kritiek, die rond 1970 nog werd aangewakkerd door gewelddadige conflicten tussen politie en minderheden in enkele grote steden, werden in het begin van de jaren '70 door de regering verschillende pogingen ondernomen om een andere regeling tot stand te brengen. Na uitermate veel geharrewar werd uiteindelijk in 1976 overgegaan tot de instelling van de *Police Complaints Board* (PCB). De politie kreeg van toen af de verplichting om aan deze onafhankelijke instantie al die klachten toe te sturen waarop door haar niet strafrechtelijk dan wel disciplinair was gereageerd. De PCB van haar kant kreeg niet alleen de bevoegdheid om nadere informatie over die klachten op te vragen maar ook om in concrete gevallen te adviseren resp. te bepalen dat er alsnog een disciplinaire procedure moest worden gestart.

Ook deze versterking van het onafhankelijke element in de

* Hoogleraar criminologie en strafrecht aan de Katholieke Universiteit Leuven en aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

behandeling van klachten had echter niet het (door regering en politie) gewenste resultaat. Door de vloedgolf van kritiek op het optreden van de politie die in 1981 en later, met de rellen in Brixton, Toxteth enz., loskwam, zagen parlement en regering zich zelfs genoodzaakt om een geheel nieuwe regeling te ontwikkelen. Deze regeling werd na veel discussie een onderdeel van de bekende *Police and Criminal Evidence Act 1984* (PACE) die op 1 januari 1986 volledig in werking trad.¹

In deze bijdrage zal eerst de PACE-regeling in grote trekken worden beschreven. Vervolgens zal worden aangegeven hoe de *Police Complaints Authority* (PCA), die met de PACE in de plaats is gekomen van de PCB, deze regeling beoordeelt. En tenslotte zal aan de hand van empirisch onderzoek een en ander over haar werking worden gezegd.

2 De regeling in de PACE

De regeling die in deel IX van de PACE is uitgewerkt voor de behandeling van klachten is uitermate omvangrijk en gedetailleerd. Zij omvat 22 artikelen (83-105), die met z'n allen 136 bepalingen tellen, en al deze bepalingen kennen op hun beurt ook nog weer eens een X-aantal leden; ik schat zo'n 200. Daarenboven heeft de Secretary of State, Home Office, op grond van de art. 99, 100 en 103 PACE, in 1985 de *Police (Discipline) Regulations* (P(D)R) vastgesteld waarin de procedure op een aantal punten nog meer verfijnd is uitgewerkt. Kortom, het is in het bestek van deze bijdrage inderdaad onmogelijk om de geldende regeling anders dan in grote lijnen te beschrijven.²

Een burger heeft de vrijheid bij alle autoriteiten en instanties die een rol spelen in de klachtenprocedure, dus de PCA inclusief, zijn beklag te doen. Gewoonlijk echter wendt hij zich, schriftelijk of mondeling, tot de politie ter plaatse. Daar zal hij op een gegeven moment

- 1 Om iets te proeven van de sfeer waarin de PACE-regeling tot stand kwam leze men bijv. Lord Scarman, *The Brixton disorders, 10-12 April 1981*, Penguin Books, Harmondsworth, 1981, p. 98-119, 179, 186; D.J. Smith and J. Gray, *Police and people in London*, Aldershot, Gower, 1985, p. 242-246, 599; L. Lustgarten, *The governance of police*, London, Sweet and Maxwell, 1986, p. 126-159; T. Jefferson and R. Grimshaw, *Controlling the constable; police accountability in England and Wales*, London, Frederick Muller, 1984, p. 7-9, 16-17, 63-64, 127-128, 130-134.
- 2 Bij het maken van deze beschrijving heb ik dankbaar gebruik gemaakt van V. Bevan and K. Lidstone, *A guide to the Police and Criminal Evidence Act 1984*, London, Butterworths, 1985, p. 311-358; M. Zander, *The Police and Criminal Evidence Act 1984*, London, Sweet and Maxwell, 1990, p. 214-243 (second edition); M. Maguire and C. Corbett, *A study of the police complaints system*, London, HMSO, 1991, p. 19-30.

een (Chief) Inspector (in ons rangenstelsel: brigadier/opperwachtmeester, adjudant, inspecteur/luitenant) te spreken krijgen om zijn klacht uiteen te zetten of toe te lichten. Na dit gesprek zijn er 3 mogelijkheden:

- 1 de burger ziet af van verdere stappen;
- 2 er volgt een *informal resolution* van het probleem;
- 3 een formeel onderzoek (*investigation*) wordt ingesteld.

Conform art. 85 PACE staat de tweede mogelijkheid alleen open wanneer de klager met deze procedure instemt én de korpschef van oordeel is dat het gedrag waarover wordt geklaagd geen strafrechtelijke resp. disciplinaire aanpak verdient. In haar eenvoudigste vorm komt deze procedure neer op een gesprek tussen alle betrokkenen (*desk top-resolution* in 't politiejargon). Wanneer de (Chief)Inspector meent dat hij de kwestie beter niet zelf kan afdoen zal hij het *Complaints and Discipline Department* (C&D) vragen om een AO (*Appointed Officer*) aan te duiden. Deze werkt dan in zijn plaats de procedure af. Alle gevallen die via de weg van een *informal resolution* worden afgewikkeld, worden wel geregistreerd. Zodoende kan niet alleen de plaatselijke Police Authority maar ook een van Her Majesty's Inspectors of Constabulary steeds nagaan hoeveel klachten, welke klachten enz. langs deze weg zijn behandeld.

In het geval dat er een formeel onderzoek wordt ingesteld is het aan het C&D Department, dat gewoonlijk wordt geleid door de *Deputy Chief Constable* (DCC), om zelf alle verdere actie te ondernemen. Dit komt in eerste instantie op het volgende neer:

- 1 bewijsmateriaal veiligstellen (art. 84 PACE);
- 2 bekijken of de PCA op de hoogte moet worden gesteld van de klacht; dit *moet* zowel in het geval *a.* waarin het optreden van de politie heeft geleid tot de dood resp. ernstige verwonding van een burger, als in het geval *b.* waarin er sprake is van ernstige misdragingen aan politiezijde, bijv. corruptie; dit *kan c.* wanneer de korpschef het gepast vindt omdat er vermoedens zijn van (ernstige) strafbare feiten of omdat er uitzonderlijke omstandigheden een rol spelen; in geval *a.* *moet* de PCA toezicht uitoefenen op de behandeling van de klacht; in de gevallen *b.* en *c.* kan ze dat eventueel doen; overigens heeft zij het recht *d.* om het toezicht over de behandeling van n'importe welke klacht aan zich te trekken (art. 87 en 88 PACE);
- 3 binnen het korps een *Investigating Officer* (IO) benoemen, met de rang van Chief Inspector of hoger: Superintendent; de PCA heeft evenwel het recht om de benoeming van een bepaalde IO ongedaan te maken en zo de benoeming van een ander af te dwingen; ook kan

door de PCA in samenspraak met de politie worden beslist om een of meerdere IO('s) uit een ander korps te halen (art. 85 en 89 PACE).

Het rapport dat door de IO over zijn onderzoek wordt opgesteld, gaat naar de DCC en, wanneer de PCA er toezicht op heeft gehouden, in afschrift ook naar het betrokken lid van de PCA. Alvorens de DCC verdere stappen kan ondernemen, moet dit lid een verklaring afgeven (*appropriate statement*) waarin staat dat het onderzoek naar zijn tevredenheid is uitgevoerd.

De DCC heeft op dat moment 2 mogelijkheden. Ofwel 1. is hij van mening dat er een strafbaar feit is gepleegd dat vervolging verdient, en stuurt hij de zaak door naar de DPP. Ofwel 2. meent hij dat dit niet het geval is en dat een *disciplinary hearing* door de korpschef volstaat. Wat wil een en ander meer concreet zeggen?

Ad 1. In dit geval moet de DPP natuurlijk eerst voor zichzelf uitmaken of vervolging op haar plaats is of niet. Gaat hij *wel* tot vervolging over en wordt de betrokken politieman veroordeeld dan wel vrijgesproken, dan kan deze niet meer disciplinair worden aangesproken voor 'in substance the same as the offence of which he has been acquitted or convicted'; wel kan een politieman in geval van veroordeling, op grond hiervan natuurlijk worden ontslagen (art. 84 PACE). Gaat hij *niet* tot vervolging over, dan dient hij wel nog te bezien of er redenen zijn om disciplinaire maatregelen tegen die politieman te nemen. Het resultaat van zijn overwegingen terzake stuurt hij vervolgens naar de PCA en deze bespreekt dit met de DCC. Is de DCC het met de conclusie eens dan wordt er alsnog een *disciplinary hearing* georganiseerd. Is de DCC het er niet mee eens en brengt ook nader onderling beraad geen uitkomst, dan is de PCA gemachtigd om een *disciplinary tribunal* in te richten, bestaande uit de korpschef en 2 leden van de PCA (art. 90 en 94 PACE).

Ad 2. De P(D)R 1985 geven nauwkeurig aan hoe een *disciplinary hearing* moet worden georganiseerd en hoe ze dient te verlopen (art. 102 PACE, art. 13-23 P(D)R). Er is precies bepaald welke stukken op voorhand ter beschikking moeten zijn van de partijen, wie er in welke volgorde moeten worden gehoord, welke bewijsmiddelen in het geding mogen worden gebracht, door wie de betrokken politieman zich mag laten vertegenwoordigen resp. bijstaan enz.

Op dit punt in de procedure aangekomen is het van belang om op te merken dat voor de politie in Engeland en Wales een *Police Discipline Code* geldt. In deze codex worden zo'n 15 gedragingen aangeduid als *offences against discipline*. Zij gaan van gedragingen die de reputatie van de politie in discrediet brengen, via machtsmisbruiken en corruptieve praktijken, tot het zonder goede redenen, in of

buiten diensttijd (maar dan in uniform), bezoeken van drankgelegenheden, goktenten, wedkantoren e.d. De straffen die kunnen worden opgelegd zijn o.m. ontslag, terugplaatsing in rang, vermindering van salaris, boete en waarschuwing (art. 102 PACE en art. 24 P(D)R).

Tenslotte is het van belang dat ook een politiemann die disciplinair is bestraft, de mogelijkheid heeft om beroep aan te tekenen tegen zijn veroordeling. Werd hij bestraft door de DCC, dan kan hij in beroep gaan bij de *Chief Constable* (cc) zelf. Maar zowel deze politiemann als zijn collega die direct is veroordeeld na een *disciplinary hearing* met de cc, heeft (nog) de mogelijkheid om beroep aan te tekenen bij de Secretary of State van het Home Office (art. 101 en 102 PACE).

3 De beoordeling van de regeling door de PCA

Op grond van art. 97 PACE is de voorzitter van de PCA verplicht om naast een jaarverslag ook een driejaarlijks verslag over de werking van de hiervoor beschreven regeling te schrijven. Alvorens dan ook aan te geven hoe die regeling volgens onderzoekers blijkt te werken, past het om te bezien hoe deze autoriteit er op grond van zijn eigen ervaringen en inzichten over denkt. Om zijn beoordeling van de regeling te achterhalen heb ik de jaarverslagen over 1989 en 1990 doorgenomen en het driejaarlijks verslag over de periode 1988-1991; het jaarverslag over 1991 was, toen ik dit artikel schreef, nog niet uit.³

Maar eerst even enkele cijfers, om sommige beschouwingen van de PCA beter te kunnen plaatsen. Alles te zamen genomen bestrijkt de PCA met haar bevoegdheden zo'n 130 000 politiemensen (op een bevolking van ongeveer 50 miljoen mensen). In 1989 werden bij haar 5008 zaken (geen klachten!) aangemeld, in 1990 5078. De PCA besliste in 796 resp. 836 gevallen om daadwerkelijk toezicht op het onderzoek uit te oefenen (hetzij omdat de PACE haar ertoe verplichtte, hetzij omdat zij het zelf wenselijk achtte). Het totale aantal zaken dat in 1989 werd afgedaan bedroeg 5308, dat in 1990 7325. De uitkomst in 4528 resp. 6540 van deze gevallen was dat er géén (strafrechtelijke dan wel disciplinaire) actie werd ondernomen. Het gevolg dat het kleine aantal resterende zaken kreeg ligt voornamelijk in de sfeer van 'advies' en 'waarschuwing': 530 resp. 574 gevallen. In 126 resp. 239 gevallen werd er 'echt' disciplinair opgetreden. En in 25 resp. 92 gevallen kwam het tot een strafrechtelijke vervolging.

Wat nu de bestaande regeling als zodanig betreft blijkt uit de rapporten dat de PCA langzamerhand is gaan pleiten voor een vrij

3 Deze verslagen zijn mij welwillend toegestuurd door de *chairman* van de PCA, His Honour Judge Francis Petre.

drastische herziening. In het bijzonder is zij tegenwoordig op de eerste plaats van mening dat het systeem waarin onderscheid wordt gemaakt tussen *informal resolution* en *investigation* van zaken, moet worden vervangen door een systeem waarin 1. de PCA *altijd* beslist door wie en hoe een klacht moet worden behandeld, en 2. de minder ernstige klachten worden afgedaan door een (Chief) Superintendent *at a summary hearing in private* (met beperkte mogelijkheden tot bestraffing, met de mogelijkheid van beroep bij de korpschef), en de meer ernstige klachten door *a tribunal of totally independant members*, voorgezeten door een jurist met 2 leken (!). Dit voorstel sluit-op de tweede plaats-volkomen aan op haar visie dat bij de afhandeling van klachten het *independent civilian element* moet worden versterkt, vooral om het vertrouwen van de klagers, en van de bevolking in het algemeen, in het systeem te winnen resp. te vergroten. Met name het feit dat de klagende burger zelf niet betrokken is bij de beraadslaging over de afdoening van 'zijn' zaak en ook niet verneemt hoe die feitelijk is afgelopen, is voor de PCA een van de redenen om bovenstaande herziening te bepleiten. De bestaande regeling blijft met andere woorden nog steeds voedsel geven aan de gedachte dat *police investigates police*.

Met betrekking tot de feitelijke werking van de bestaande regeling staat de PCA-niettegenstaande het vorenstaande-op het standpunt dat de politie in het algemeen gewetensvol en eerlijk te werk gaat. In de gevallen waarin ze denkt dat het werk van individuele AO's of IO's niet deugt, dringt ze er bij de korpsleiding op aan andere politiemensen aan te wijzen.

Verder spelen er eigenlijk maar 2 grote problemen. Het eerste betreft het feit dat de PCA op grond van de wet in een aantal zaken verplicht is toezicht uit te oefenen op het onderzoek, terwijl dat in haar ogen niet echt nodig is; zij bepleit dan ook meer vrijheid om zelf te beslissen in welke gevallen er toezicht moet worden uitgeoefend en in welke niet. Het andere grote probleem is bewijsrechtelijk van aard. Ook in het geval van (mogelijk) disciplinair optreden tegen een politieman wordt verlangd dat *beyond reasonable doubt* wordt bewezen wat hij heeft misdaan. De politie vindt het maar normaal dat deze eis wordt gesteld 'because a significant proportion of complainants have come into contact with the police through their own misdeeds, and may therefore have an ulterior motive in making a complaint'. Maar in de meeste situaties waarin wordt geklaagd-met name naar aanleiding van verkeerscontroles en aanhoudingen-, kan nooit aan deze eis worden voldaan omdat er geen onafhankelijke derden zijn die kunnen getuigen over wat er precies is gebeurd. Hierom stelt de PCA voor om

deze stelregel te vervangen door een regel waarin het gaat om *the balance of probabilities*.

4 De uitkomsten van empirisch onderzoek

Veel onderzoek naar de werking van de bestaande regeling is er niet gedaan.⁴ Het enige grote onderzoek is eigenlijk dat van M. Maguire en C. Corbet uit de jaren 1987-1989. Naast de studie van allerlei bestaande landelijke gegevens en een analyse van een aantal dossiers bij de PCA, omvatte hun onderzoek diepgaande interviews op het grondgebied van 3 korpsen, met 100 klagers, 50 'beklaagde' politiemensen en 19 politie-onderzoekers (10's).⁵

De uitkomsten van dit onderzoek tonen aan dat de tevredenheid van klagers in zaken die echt onderzocht zijn, over de hele gang van zaken bij de behandeling van klachten en over de uitkomsten van de betrokken onderzoeken bar gering is. Zo'n 90% van hen is er erg tot tamelijk ontevreden over; slechts de helft zou in soortgelijke omstandigheden opnieuw een klacht indienen. Hun ongenoegen is vooral gericht tegen de lengte van de termijn waarbinnen klachten worden onderzocht, tegen de gebrekkige of inadequate uitleg aangaande de getroffen beslissingen en het uitblijven van verontschuldigen waar die gepast zouden zijn.

Opmerkelijk is dat degenen die hebben ingestemd met een *informal resolution* van de zaak, aanmerkelijk tevredener zijn; hiervan is in elk geval 'slechts' zo'n 40% (erg) ontevreden. Hun genoegen heeft met name te maken met de snelheid van de behandeling van de klacht en met de invloed die zij (denken te) hebben op de beslissing die concreet wordt genomen. De kritische geluiden uit hun kamp betreffen o.a. de 'sturing' die (Chief) Inspectors naar hun gevoel soms geven aan de keuze voor een *informal resolution*, de niet altijd zo neutrale, eerder verdedigende opstelling van AO's ten opzichte van

- 4 De situatie in Schotland en Noord-Ierland blijft hier vanzelfsprekend buiten beschouwing. Wie specifiek over de Schotse toestand iets wil weten, kan worden verwezen naar N. Uildriks and H. van Mastrigt, *Policing police violence*, Deventer, Kluwer Law, 1991. Iets over de situatie in Noord-Ierland kan men lezen bij I. Topping, *The police complaints system in Northern Ireland*, in: A.J. Goldsmith (ed.), *Complaints against the police; the trend to external review*, Oxford, Clarendon Press, 1991, p. 233-258.
- 5 Het basisrapport dat over dit onderzoek werd geschreven is van M. Maguire and C. Corbett, *A study of the police complaints system*, London, HMSO, 1991. Verder zijn er op basis van dit rapport her en der wat artikelen van hun hand verschenen. De belangrijkste zijn M. Maguire, *Complaints against the police; the British experience*, in: A.J. Goldsmith (ed.), o.c. p. 177-209, en C. Corbett, *Complaints against the police, the new procedure of informal resolution*, *Policing and Society*, vol. 2, nr. 1, 1991, p. 47-60.

de betrokken politiemensen en de berichtgeving achteraf over de loop van de zaak. Niettemin laten de opvattingen en ervaringen van klagers zien 'that invoking the full weight of the adversarial process was not necessarily the most appropriate way of dealing with the complaint'.

Het beeld dat 'beklaagde' politiemensen van de klagers hebben is in het algemeen zeer negatief; in hun ogen zijn het 'professional trouble-makers' of lui die hopen te ontsnappen aan bestraffing. Dat zij dan ook alleen al hierom meestal negatieve gevoelens hebben overgehouden aan de procedure waarin zij verwickeld zijn geweest, ligt voor de hand. Maar die gevoelens hebben ook te maken met de traagheid van de procedures, de marginale invloed die op hun verloop kan worden uitgeoefend en het feit dat de AO's en vooral de IO's geen onafhankelijke personen zijn, maar politiemensen. De invloed van de klachten-regeling op (hun) verdere optreden en dat van collega's mag overigens niet worden overschat, vooral ook niet omdat het bijna nooit tot een effectieve bestraffing komt. Toch wordt er wel duidelijk een (negatief) gevolg gesignaleerd, nl. afzien van (gepast) ingrijpen in moeilijke, gevaarlijke, eventueel gewelddadige situaties.

De IO's tenslotte hebben duidelijk gemengde gevoelens over het systeem. Aan de ene kant kunnen zij er zich wel in vinden, juist ook met het oog op de behartiging van de terechte belangen van klagende burgers. Aan de andere kant hebben zij toch ook het gevoel dat teveel van hun tijd opgaat aan 'rubbish', onterechte en futiele klachten. Verder wijzen zij erop dat het bestaande systeem, ook in de gevallen waarin het, formeel gesproken, niet tot strafrechtelijk en/of disciplinair optreden leidt, langs indirecte wegen (toch) wel effect sorteert, bijv. in de vorm van verplaatsing van politiemensen waarover bij herhaling wordt geklaagd of de verscherping van het toezicht op eenheden die geregeld negatief opvallen. Het systeem wordt met andere woorden ook wel enigermate als een beleidsinstrument gebruikt.

Wat de positie en het optreden van de PCA betreft kwamen de onderzoekers tot de bevinding dat veel mensen, inclusief klagers, deze instantie niet kennen en, voorzover dit wel het geval is, niet denken dat zij onafhankelijk werkt. Wat haar feitelijke werkwijze betreft in gevallen waarin zij toezicht op het onderzoek uitoefent is gebleken dat deze nogal varieert: van zeer passief volgen van de binnekomende stukken tot zeer actieve, ja participerende, betrokkenheid bij het onderzoek; dit laatste natuurlijk vooral in erg geruchtmakende zaken. Over het effect van het toezicht dat op de een of op de andere manier wordt uitgeoefend valt weinig te melden. De meeste IO's denken in elk geval dat het geen invloed heeft gehad op de afloop van zaken. Wel menen zij dat een zekere betrokkenheid van de PCA

in de ogen van het publiek een garantie vormt voor een eerlijk onderzoek en zo ook de druk van de media op bepaalde onderzoeken wat vermindert.

Tenslotte kan nog worden gewezen op de opvattingen die 40 van de 43 korpschefs in Engeland en Wales over de bestaande regeling huldigen. Zij werden geregistreerd door R. Reiner in het kader van zijn grote onderzoek naar hun loopbaan, werkomstandigheden en handelingsperspectieven.⁶ Kort gezegd komen hun meningen erop neer dat zij kiezen voor het behoud van het bestaande systeem. De invoering van een totaal onafhankelijk systeem zou voor de meesten een slechte zaak zijn, een toegeving aan de luidruchtige minderheid van klagers en anti-politie critici. Vooral slecht omdat het qua effectiviteit veel minder heilzaam zou werken, zowel bij het opsporen en uitroeien van de oorzaken van misbruiken als bij de bestraffing van politiemensen die niet beter verdienen. Degenen die zeggen wel voor de invoering van een volledig onafhankelijk systeem te zijn, hebben hiervoor als groot argument: herstel van het vertrouwen van het publiek. Maar dit wel met de kanttekening dat door zulk een (ineffectief) systeem op termijn het vertrouwen (nog verder) zal worden uitgehold.

5 Besluit

Ook blijktens het laatste driejaarlijkse verslag van de PCA ziet het er niet naar uit dat de bestaande regeling op korte termijn grondig zal worden herzien. Alleen nieuwe crisistoestanden in de grote steden of rond de terreurbestrijding zouden een dergelijke doorbraak wellicht kunnen forceren. Normaal gesproken zal het echter blijven bij *piece-meal engineering* aan de PACE op dit punt. In het bijzonder de vrijheid van de PCA om zelf te beslissen wanneer er toezicht op een onderzoek wordt uitgeoefend en eventueel ook weer wordt opgeheven zou wel eens kunnen worden verruimd. En ook een uitbreiding van de mogelijkheden om via *informal resolution* op klachten te reageren zit er wel in. Daarenboven wordt ook door het Home Office aanvaard dat het beter zou zijn om klagers duidelijk te informeren over de afloop van hun zaak.

⁶ Vgl. R. Reiner, *Multiple realities, divided worlds; Chief Constables perspectives on the police complaints system*, in: A.J. Goldsmith (ed.), o.c. p. 211-231.